

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1936 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till förbättring av förläggningsförhållandena å Järvafältet.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1936 dagtecknad proposition (nr 97) har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till bestridande av kostnaderna för vissa arbeten för förbättrande av förläggningsförhållandena å Järvafältet må tagas i anspråk ett belopp av högst 262,000 kronor av medel, inestående å den i statskontorets räkenskaper upptagna titeln »Försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde».

Då beslut fattades vid 1905 års riksdag om ordnande av ett nytt övningsfält för de till Stockholm förlagda truppförbanden å Järvafältet, utgick man ifrån, att frågan om överflyttandet till detta fält av arméns i huvudstaden uppförda kaserner skulle för lång tid framåt kunna undanskjutas, särskilt som större delen av Ladugårdsgärdet fortfarande skulle bibehållas såsom exercisfält. Genom sedermera vid 1918 och 1928 års riksdagar fattade beslut om överlåtande till Stockholms stad ävensom exploatering av vissa delar av Norra Djurgården, däribland Ladugårdsgärdet, hava emellertid truppförbandens möjligheter att använda sistnämnda område såsom exercisfält alltmera kringskurits, och övningarna hava därför särskilt under de senare åren i allt större utsträckning måst förläggas till Järvafältet. Då avståndet mellan detta och kasernerna i Stockholm, åtminstone för infanteriet, omöjliggör daglig förflyttning till Järvafältet, hava i avvaktan på uppförandet av nya kaserner därstädes provisoriska anordningar måst vidtagas för beredande av förläggningsmöjligheter för trupperna under vistelsen å sagda fält. Dessa anordningar hava emellertid icke varit tillfyllest för åstadkommande av en tillfredsställande förläggning, och vid upprepade tillfällen hava erinringar gjorts mot de i förevarande avseende rådande förhållandena. Bland annat hava riksdagens år 1934 församlade revisorer i sin berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd,

styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 påtalat de brister och olägenheter, som vidlåda de nuvarande förläggningsanordningarna.

Efter att hava redogjort för revisorernas uttalande i frågan har *departementschefen* erinrat att statsutskottet (utl. nr 126/1935 punkt 3:o) med avseende därå anförde, att utskottet vore ense med revisorerna därom, att förläggningsförhållandena för Stockholms garnison vore långt ifrån tillfredsställande och att åtgärder för olägenheternas avhjälpande vore erforderliga. Då emellertid frågan om det definitiva ordnandet av Stockholmsgarnisonens förläggning vore beroende på den blivande försvarsorganisationen, syntes med vidtagandet av anstalter i förevarande avseende lämpligen kunna anstå i avvaktan på försvarskommissionens utredning. — I enlighet med vad statsutskottet sålunda anförde föranledde statsrevisorernas berättelse i denna del icke någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Sedan arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, delvis i samråd med ämbetsverkets fortifikationsdepartement, i anledning av de av riksdagens revisorer framställda erinringarna i skrivelse den 22 januari 1935 anmodat chefen för östra arméfördelningen att införskaffa och till sjukvårdsstyrelsen inkomma dels med utredning och uppgifter beträffande vissa i samband med förläggningen å Järvafältet stående förhållanden, dels ock med förslag angående sådana åtgärder till förläggningens förbättrande, vilka icke erfordrade nybyggnader, inkom arméfördelningschefen i skrivelse till sjukvårdsstyrelsen den 9 april 1935 med sålunda begärda uppgifter och förslag och anförde därvid sammanfattningsvis, att följande åtgärder vore särskilt nödvändiga och krävde skyndsamt utförande nämligen:

Fördjupning och upptagning av brunnar till en beräknad kostnad av	kronor	7,500
Uppförande av bekvämlighetsinrättningar till en beräknad kostnad av	»	12,000
Elektrifiering av Järvafältet till en beräknad kostnad av	»	109,000
	Summa kronor	128,500

Sedan regementsläkaren vid Svea livgarde i rapport den 27 september 1935 över en den 24 och 25 i samma månad förrättad inspektion av regementets förläggningar å Järvafältet påtalat en del allvarliga missförhållanden å vissa förläggningsplatser därstädes, samt domänofficeren och fördelningsläkaren vid östra arméfördelningen däröver var för sig avgivit yttranden, framställde chefen för nämnda fördelning i skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 11 december 1935 förslag rörande vissa ytterligare arbeten å Järvafältet samt anförde därvid, bland annat, att, därest det av honom tidigare begärda anslaget å 128,500 kronor till elektrifiering av Järvafältet samt till brunnar och bekvämlighetsinrättningar bleve beviljat, enlast en del av de största olägenheterna i förläggningshänseende därigenom kunde avhjälpas. Det närmaste och mest trängande behovet utgjordes dessutom av följande anordningar, för vilka kostnaderna sammanfattningsvis beräknades sålunda:

Mathallar, 4 större à.....	kronor 12,000: —	
5 mindre à	» 9,000: —	93,000: —
Sjukkvarter, 2 st. à.....	» 2,000: —	4,000: —
Kokvagnshus, 4 större st. à.....	» 3,400: —	
8 mindre à	» 800: —	20,000: —
Proviantkällare, 2 större à.....	» 1,000: —	
10 mindre à	» 700: —	9,000: —
Övriga anordningar, golv vid Säby.....	» 2,000: —	
marketenteristånd	» 5,400: —	7,400: —
	<hr/>	
	Summa kronor 133,400: —	

Arméförvaltningens vederbörande departement och sjukvårdsstyrelse hava tillstyrkt åtgärders vidtagande i syfte att ernå förbättrade förlägningsförhållanden å Järvafältet i enlighet med ifrågavarande framställningar och förslag. Statskontoret, som yttrat sig beträffande sättet för beredande av medel för ändamålet, har ansett medelsanvisningen kunna ske från den i statskontorets räkenskaper upptagna diversemedelstiteln »Försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde», å vilken titel, enligt vad räkenskaperna utvisade, den 30 juni 1935 förefanns en kontant behållning av i det närmaste 9,305,000 kronor.

I ärendet har *departementschefen* för egen del anfört följande:

»Såsom redan framhållits, har den pågående exploateringen av Ladugårdsgärdet medfört, att Stockholmstruppernas övningar i allt större utsträckning måst förläggas till Järvafältet. Sålunda hava exempelvis vissa kompanier vid Svea livgarde under de senare åren haft sina övningar förlagda dit under 40—50 % av den effektiva tjänstgöringstiden under sommarrekrytskolorna och under en ännu större del av repetitionsövningarna. Göta livgardes stridsvagnsbataljon har under samma år varit förlagd till Järvafältet under 60—70 % av den effektiva tjänstgöringstiden under vinterrepetitionsövningarna.

För manskapets förläggning under vistelsen på övningsfältet finnas visserligen uppförda ett mindre antal s. k. värmestugor, men dels fylla dessa stugor med sina bristande hygieniska anordningar och sina på golvet ordnade halmbäddar icke i någon mån de krav, som rimligen böra kunna ställas på en mera permanent förläggning och dels är utrymmet i desamma begränsat. Då större truppstyrkor samtidigt hava sina övningar på fältet, måste därför tältförläggning tillgripas. Dylika förlägningsförhållanden måste, särskilt då regn och kyla råda, innebära betydande olägenheter och obehag för personalen och göra tjänsten onödigt tung. Vidare medföra bristen på hygieniska anordningar och den på en del av förlägningsplatserna rådande ringa tillgången på fullgott dricksvatten betydande sanitära vådor, vartill kommer, att truppernas utrustning under nuvarande primitiva förhållanden utsättes för ökad slitning till följd av svårigheterna att ägna densamma nödig tillsyn och vård.

Då Ladugårdsgärdets användbarhet för militära övningar mer och mer minskas, efter hand som exploateringen av detsamma fortskrider, måste man räkna med, att Järvafältet under de närmaste åren i ökad omfattning kommer att tagas i anspråk för Stockholmsgarnisonens övningar. Såsom de militära myndigheterna vid upprepade tillfällen framhållit och 1934 års statsrevisorer jämval understrukt, torde det därför bliva nödvändigt att inom kort upptaga frågan om ordnandet av truppernas förläggning därstädes till

allvarligt övervägande. Uppenbart torde vara, att denna fråga icke kan slutligt lösas utan uppförande av nya kasernetablissemang. Med ett ställningstagande till detta spörsmål synes emellertid böra anstå, till dess statsmakternas beslut i anledning av det av 1930 års försvarskommission framlagda förslaget till arméns organisation föreligger. Uppförandet av kasernbyggnader anser jag mig därför för närvarande icke böra ifrågasätta. Där emot synes det vara nödvändigt att utan avvaktan på kasernbyggnadsfrågans lösning vidtaga vissa åtgärder i syfte att åstadkomma en förbättring av de nuvarande förläggningsförhållandena.

I sina förenämnda skrivelser den 17 juni 1935 och den 24 januari 1936 hava arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelse respektive arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement samt sjukvårdsstyrelse i anslutning till av chefen för östra arméfördelningen uppgjorda förslag i ämnet hemställt om vidtagande av åtgärder i nyssnämnt syfte samt anhållit, att medel — i runt tal 262,000 kronor — måtte anvisas härför. Bland de sålunda ifrågasatta åtgärderna märkas elektrifiering av Järvafältet samt uppförande av mathallar och kokvagnshus därstädes. Kostnaderna härför hava beräknats till respektive 109,000, 93,000 och 20,000 kronor.

Då nyssnämnda åtgärder synas lämpliga och ägnade att väsentligt förbättra de nuvarande, föga tillfredsställande förläggningsförhållandena utan att därigenom ett blivande beslut i kasernbyggnadsfrågan föregripes, samt de föreslagna anordningarna till övervägande del bliva erforderliga, även om Stockholms garnison kommer att permanent kaserneras å Järvafältet, anser jag mig böra tillstyrka myndigheternas förslag i ämnet. Emot de för förbättringsarbetenas utförande beräknade kostnaderna, 262,000 kronor, har jag icke något att erinra. Med hänsyn till att åtgärderna i fråga främst föräntledas av den pågående exploateringen av Ladugårdsgärdet, finner jag i likhet med statsrevisorerna och de i ärendet hörda myndigheterna skäligt, att berörda kostnader bestridas av medel, som influtit genom försäljning av tomter å Ladugårdsgärdet, d. v. s. från den i statskontorets räkenskaper upptagna diversemedelstiteln »Försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde», å vilken titel behållningen, enligt vad statskontoret meddelat, den 30 november 1935 utgjorde omkring 11,227,000 kronor. Härtill torde emellertid riksdagens medgivande böra utverkas.»

Utskottet.

Utskottet vill ånyo understryka önskvärldheten utav, att åtgärder snarast vidtagas i syfte att åstadkomma en förbättring beträffande de nuvarande förläggningsförhållandena å Järvafältet. Det föreliggande förslaget avser att avhjälpa de mest framträdande bristfälligheterna i förläggningshänseende. Utskottet ansluter sig till förslaget och har icke något att erinra mot sättet för beredande av medel för ändamålet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att till bestridande av kostnaderna för vissa arbeten för förbättrande av förläggningsförhållandena å Järvafältet må tagas i anspråk ett belopp av högst 262,000 kronor av medel å den i statskontorets räkenskaper upptagna titeln »Försäljningsmedel för tomter å Ladugårdsgärde».

Stockholm den 27 mars 1936.

På statsutskottets vägnar:
ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Bergqvist*, *Walles*, *Gustafsson* i Benestad, *Bergström*, *Nylander*, *Nilsson* i Fredriksfält, *Tham*, *Larsson* i Varberg och *Magnusson*, samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Nilsson* i Hörby, *Holmdahl*, *Aronson* och *Weijne*.
